

DEVESCOVI ERZSÉBET 90

Hárfaművész. 1934. július 19-én született Budapesten. Diplomáját 1958-ban a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán szerezte meg, Rékai Miklós növendékeként. 1957-től az Állami Hangversenyzenekar hárfaművésze, majd első hárfása volt. A zenekari játékon kívül szólístaként és kamarazenészként is tevékenykedett, gyakran játszott, és a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola hárfatanára volt. Több zeneszerző – köztük Kalmár László, Székely Endre és néhai férje, Járdányi Pál – is ajánlott neki hárfaműveket, melyeknek ősbemutatója az ő nevéhez fűződik. Rendszeresen koncertezett fiával, Járdányi Gergely nagybőgőművésszel.

Concerto for Harp and Orchestra 03:10)
Foreword (9:31)

Concerto for Harp and Orchestra (13:10)

© 2000 HUNGAROTON RECORDS LTD.

[Donizetti - Bottesini: Romanza nell' "Elisire d'amore" \(3:24\)](#)

[Verdi - Bottesini: Aria de „Il trovatore" \(2:14\)](#)

[Rossini - Bottesini: Serenata de "Il barbiere di Siviglia" \(1:32\)](#)

© 1997 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Rékai Miklós hárfaművész, a Zeneművészeti Főiskola professzora hárfaórárt tart tanítványainak, Devescovi Erzsébetnek, Matisz Gizellának és Lubik Hedvignek.
(MTI Fotó/Magyar Fotó: Zinner Erzsébet, Budapest, 1955. február 21.)

Devescovi Erzsébet és Járdányi Pál gyermekeikkel, Zsófiával és Gergellyel 1959

Devescovi Erzsébet és Járdányi Pál gyermekeikkel, Zsófiával és Gergellyel (1959)

A Járdányi és a Kodály házaspár a Hárfaverseny 1961-es
ősbemutatóján (a szólót Devescovi Erzsébet játszotta)

JÁRDÁNYI PÁL HÁRFAVERSENYÉNEK BEMUTATÓJA

Concerto for Harp and Orchestra (13:10)

Devescovi Erzsébet (hárfa), Szent István Király Szimfonikus Zenekar, vezényel, Ács János

© 2000 HUNGAROTON RECORDS LTD.

1.)¹

A hárfa, e nemes és választékos hangszer irodalma meglehetősen gyér és különösen ritkák a reprezentáns versenyművek. De még ezek között is elenyésző azoknak az alkotásoknak a száma, amelyeknek szerzője felülemelkedett a szólóhangszer által kínált tetszetős külsőségek csábításain és a már-már ellaposodó zenei köznyelv készen kapott formuláin, hogy egyéni mondanivalóját szólaltassa meg a zenekar és hárfa versengésének ürügyén. Épp ezért fogadtuk várakozással Járdányi Pál legújabb alkotását, amely mindenképpen méltónak is bizonyult a meleg fogadtatásra. Mai nyelven közli szerzőjének világosan formált, szellemes gondolatait, miközben alkalmat ad egy ritkán hallható hangszer finom effektusainak élvezetére. Járdányi versenyművének alaphangulata lírai. Ezt a lírát nem árnyékolják be tragikus összecsapások, aranyló pasztellszíneit inkább az ötletek teszik csillogóvá; az egyetlen tételben megfogalmazott kompozíció harmonikus egység benyomását kelti s ezt nem csupán a tematikus organika segítségével éri el a szerző, hanem a szerkezet jól átgondolt felépítésével és sikerült arányaival is. A szólóhangszer virtuóz művésze, Devescovi Erzsébet a neki ajánlott versenyművet avatott technikai készséggel, ösztönös muzikalitással és sok bájjal szólaltatta meg. Ez utóbbi vonását azért emeljük ki nyomatékosan, mivel éppen a hárfa az a hangszer, amelyhez önkéntelenül fiatal és légies nőalakot társít képzeletünk, és Devescovi Erzsébet ezt az illúziót is minden tekintetben valóra váltja. A versenymű kíséretét az Állami Hangversenyzenekar és Fejér György karnagy a jó ügyhöz méltó lelkesedéssel látta el.

P. M.

¹ Muzsika 1962/3.

2.)²

A mai zeneszerzői gyakorlatban újra meg újra felmerül a korszerűség és a népszerűség egymással látszólag ellentétben álló követelménye. Sok komponista igyekszik egyszerre eleget tenni mindkettőnek, mégis sokszor csak az egyik szempontot sikerül kielégítenie. A zenei tartalom és zenei forma különleges viszonyából adódik a legutóbbi évtizedekben egyre inkább érezhető folyamat: a zenei kifejezés eszközeinek a mondanivaló élő organizmusától független saját, egyéni fejlődése. Kialakult a „hangzó anyag”-nak egy olyan fajta eltechnicizálódása, mely már teljesen független szülőjétől és állandó éltető fejlesztőjétől, az emberi érzelemtől. A kifejezési eszközöknek ez az előreszaladása a zenetörténet folyamának évezredes hömpölygésében talán csak pillanatnyi jelenség, ma mégis igen fontos problémákat vet fel. Sokakat megtéveszt a hangzásvilág — és valamennyi összetevője — óriási fejlődése, elvesztik szemük előtt az arányok mértékét, lelkesednek egy valóban ügyesen, tetszetősen megkonstruált mű hallatán (már akkor is, ha annak szerzője csak mások érzelmein keresztül szűrt eszközöket használ fel), és legyintve haladnak el talán az érzelmileg gazdagabb mű mellett, ha kifejezési eszközei nem az „utolsó divat” szerint öltöznek. A határvonalat nehéz meghúzni, hiszen sokszor a legjobb szándékkal született mű szerzője is áldozatául esik a „divatnak” és érzelemanyagát a kifejezési eszközök túlméretezésével nyomja agyon. Járdányi Pál Hárfaversenyében érzésünk szerint megtalálta a belső harmóniát, ezáltal aratott műve teljesen megérdemelt sikert, bár a magyar zene fejlődéséhez nem járult hozzá lényeges mértékben. A hárfa különös hangszer. Klasszikus irodalma alapján szinte semmilyen jelentős érzelmi anyagot nem közvetít, ugyanakkor elengedhetetlen fűszere a mai szimfonikus és kamaramuzsikának. (Hazai irodalma mindmáig jobbára a sekélyes csupán technikai bravúrokat bemutató, előtérbe helyező franciás romantikus-virtuóz stílust folytatja, úgyhogy most, ez a nagyobb igényű mű reméljük végleg megtöri az effajta kompozíciók sorát.) Járdányialkotásában szerencsés ítélettel állapította meg hangszerének érzelme közvetítő képességének határait, és nem bízott rá nagyobb feladatot, mint amennyit az ellátni képes. A mű legmélyebb érzelmi rétege – a kidolgozás Adagiója – is inkább csak szemlélődő, passzív jellegű, és a visszatérés legdrámaibb pontját a kísérő zenekar szólaltatja meg. Alaphangja különben is világos, derűs, a harmonikus magára találtság jellemzi leginkább, a belső

² Magyar Zene 1962/2.

nyugalom, és talán az egyéni boldogság is ott szerepelhet a mű karakterét meghatározó tényezők között. A mű megjelenési formái valóban korszerűek — ha nem is a napi divat, de a legközelebbi múlt értelmében. Járdányi saját megkezdett útját járja tovább a legnemesebb hazai hagyományok saját egyéniségén átszűrt folytatását, továbbfejlesztését. Messze mögötte van már a szimfónia eszmei, formai, apparátusbeli romantikus nagyra méretezettsége. Az intimebb világ zenéje a korszerűbben rövide szabott formában és a kisebb együttesen is teljesen magára talál. Éppen e darab tanulságából úgy tűnik, ha a megfelelő magasfokú érzelmitartalom párosul a zeneszerzői tudás kifejezőképességével, szinte közömbös azérzelemhordozó eszközök kora. Tudjuk, hogy pl. a dodekafon kompozíciós technikanem elégséges a jó mű létrejöttéhez, a korszerű nyelv a megfelelő érzelmfedezet nélkül üres játék vagy szerkezet. Járdányi hárfaversenye viszont most arról győzött meg, hogy a mélyen emberi mondanivaló, átfűzve a hagyományosabb formavilágot, jó kompozíciót teremthet. A versenymű egytétéles; a szonátaforma kidolgozási részében foglal helyet egy rövide fogott lassútétel. Építkezése a „mindent egyből” elv alapján áll; valamennyi témája egyalap gondolatból fejlődik ki. A fő témát a szólóhangszer mutatja be, a melléktéma (lényegében az első variáns) a zenekarban a hegedűkön bomlik ki. A kidolgozási rész a melléktéma- formából alakul. Ebből szövődik a „lassútétel” is. A visszatérésben az expozíció témái fordított sorrendben, hídformaszerűen térnek vissza; itt a kidolgozási részben mellőzöttebb fő témaalak kap gazdagabb kifejlést, visszatérésével a záró téma, gazdagabb kibontásával a kóda szerepét töltve be. A bemutató előadást Devescovi Erzsébetigényes és sajátosan széphangú hárfajátéka tette maradandó emléküvé. Az Állami Hangverseny Zenekar és a vezénylő Fejér György méltán osztottak a sikerben.

Székely András